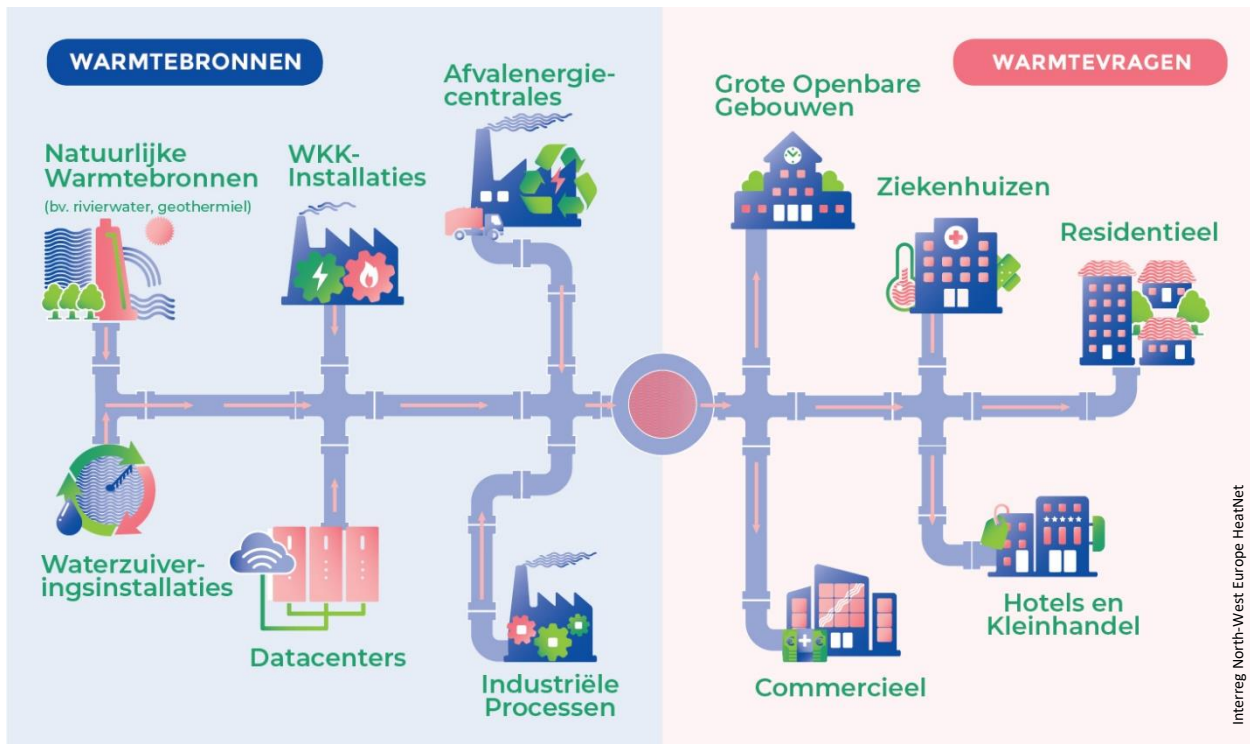

VISIETEKST VERKIEZINGEN 2024

De strategische rol van warmtenetten in het Vlaamse energielandschap

De Vlaamse energievraag bestaat voor 60% uit warmte (voor gebouwen en industrie). In de transitie naar een klimaatneutraal energiesysteem is de verduurzaming van warmte dus de grootste beleidsuitdaging.

Er is consensus over drie routes op weg naar energie-efficiënte warmte: energiebesparing (algemeen), individuele energie-efficiëntie warmtebronnen (in zones met lage warmtedichtheid) en collectieve warmtelevering via energie-efficiënte warmtenetten (in zones met hoge warmtedichtheid).

Alleen al voor warmtenetten met industriële restwarmte als bron is er een groot potentieel: Vito raamde dit in het [Warmterapport](#) op een aandeel tot 52% van de totale warmtevraag. Warmtenetten zijn essentieel om via sectorkoppeling de globale energie-efficiëntie van het Vlaamse industriële weefsel te verhogen.

Warmtenetten laten ook toe om andere duurzame warmtebronnen te benutten: diepe en ondiepe geothermie, riothermie, aquathermie, zonne-energie, biomassa-reststromen en onconventionele lage temperatuurbronnen (bv. restwarmte uit datacenters en koelinstallaties). Deze duurzame bronnen kunnen meestal niet op individuele schaal toegepast worden, alleen via warmtenetten.

Warmtenetten zijn dus een strategisch essentiële optie voor de verduurzaming van onze warmtevoorziening.

In deze visietekst formuleert Warmtenetwerk Vlaanderen daarom in de aanloop naar de verkiezingen prioritairere aanbevelingen voor het versnellen van de uitrol van warmtenetten.

A. Lokale warmtestrategie

A1. Versnelling en ondersteuning van lokale warmtetransitie

Warmte is een lokaal verhaal. Lokale besturen (gemeenten, intercommunales, provincies, regio's) zijn dan ook het best geplaatst om de regierol op te nemen in de duurzame warmtetransitie. Het informeren en activeren van burgers, het coördineren van lokale warmtebeleidsplannen en het organiseren van samenwerkingsverbanden voor het ontwikkelen van warmtenetten zijn essentiële taken in de energietransitie, maar vergen ook grote inspanningen.

Om de lokale warmtetransitie te ondersteunen en te versnellen, hebben lokale besturen meer mensen en middelen nodig. Dit kunnen zowel eigen medewerkers zijn (op lokaal of bovenlokaal niveau) als budgetten om externe expertise te financieren.

Vaak ontbreekt het lokale besturen ook aan kennis over de warmtetransitie. Regionale lerende netwerken bieden hier een geschikt forum voor het uitwisselen van de kennis en capaciteit.

→ **WNVL pleit voor het behoud en optimalisering van de financiering van het lokale energiebeleid via het verderzetten van het VVSG-programma "Lokaal Energie- en Klimaatpact".**

A2. Ontwikkel lokale maatregelen voor een ruimtelijk gedifferentieerd beleid

Gemeenten die specifieke lokale maatregelen willen uitwerken om voor bepaalde zones te sturen richting collectieve oplossingen botsen op de beperking dat de lokale regelgeving niet strenger mag zijn dan de Vlaamse regelgeving. Bovendien zijn er momenteel nog slechts weinig tot geen instrumenten om een dergelijke visie dan ook in de praktijk om te zetten. Veel gemeenten ondervinden dit als een remmende hindernis bij het uitwerken van een lokaal warmtebeleidsplan.

Er is nood aan een gecoördineerd Vlaams instrumentarium voor lokale gedifferentieerde warmtebeleidsmaatregelen. Dit kan gaan over o.a.¹:

- Stedenbouwkundige regels/normen: omwille van efficiëntie naar architecten en aannemers is het belangrijk dat dergelijke stedenbouwkundige regels uniform zijn op Vlaams niveau, weliswaar in functie van de afgebakende zones in lokale warmteplannen voor collectieve of individuele verwarmingsoplossingen. De wetgeving voor collectieve of individuele zones rond riolering en waterzuivering zijn ook in Vlaamse opgenomen, en niet in 300 gemeentelijke verordeningen.
- Subsidies: er is momenteel geen differentiatie in subsidiebeleid op vlak van energie. Het zou logisch zijn om lokale subsidies te gebruiken om de visie in het warmteplan te ondersteunen. Zo kan het subsidiebeleid in collectieve zones gericht zijn op het stimuleren van de aansluiting op een warmtenet en niet (meer) richting individuele oplossingen zoals een warmtepomp.

→ **WNVL stelt voor om op Vlaams niveau een gecoördineerd stedenbouwkundig instrumentarium uit te werken voor lokale warmtebeleidsmaatregelen.**

A3. Transparante informatie over afschrijving en uitfasering gasnetten

In de ODE-visie op groene warmte is er op (middel)lange termijn geen rol meer voor distributienetten van aardgas voor residentiële toepassingen (wel nog voor specifieke gasnetten met duurzame gassen voor de industrie, voor back up installaties van warmtenetten en duurzame WKK-installaties). Duurzame residentiële verwarming zal een combinatie zijn van energie-efficiënte warmtenetten en individuele warmtepompen.

Daarom is een helder stappenplan voor de uitfasering van aardgasnetten nodig, startend met het publiek maken van de informatie over de ouderdom en afschrijving van deze gasnetten. Dat maakt een

---

¹overgenomen uit de Knelpuntennota klimaatbeleid lokaal energie- en klimaatpact van VVSG Netwerk Klimaat: https://www.vvsg.be/knowledgeitem_attachments/Netwerk%20Klimaat/LEKP/20220407_Knelpuntennota%20klimaatbeleid%20lokaal%20energie_def.pdf

maatschappelijk verantwoorde omschakeling mogelijk op energie-efficiënte collectieve en individuele warmtetechnieken.

→ **WNVL pleit voor het publiek maken van gegevens over aardgasdistributienetten, als eerste stap in een strategie voor uitfasering aardgasnetten voor residentiële toepassingen.**

B. Blijvende, stabiele ondersteuning en bijsturing financiering.

B1. Structurele subsidie warmtenetten

Voor het aanleggen van warmtenetten blijft financiële steun uit publieke middelen noodzakelijk, om te kunnen concurreren met bestaande fossiele infrastructuur die in een gereguleerde markt werd aangelegd. Het aanbieden van aantrekkelijke warmtepreizen aan eindklanten wordt momenteel sterk bemoeilijkt door de concurrentie met de terug gedaalde fossiele energietarieven.

De call groene warmte en restwarmte, die investeringssubsidies voorziet voor o.a. warmtenetten, evalueren we als een suboptimale steunmaatregel: door het gelimiteerd budget, de wedstrijdformule en de beperkte openstelling (maximum twee maal per jaar, gedurende twee weken) is het verkrijgen van steun voor warmtenetprojecten zeer onzeker. Meer info in [bijlage 1](#).

De essentiële randvoorwaarden voor een structurele subsidie zijn een permanente toegang tot het indienen van steundossiers en een eenvoudig en gegarandeerd steunpercentage, in overeenstemming met de Europese regels voor staatssteun. Dit veronderstelt ook een groter steunbudget, om snelle uitputting van het budget te voorkomen.

Buurlanden Duitsland en Nederland zetten volop in op de ondersteuning van warmtenetten, met budgetten die per inwoner 5,5 tot 8 maal hoger liggen dan in Vlaanderen².

→ **Omwille van het strategisch belang van warmtenetten voor het realiseren van de groene energietransitie pleiten we voor een ambitieus en permanent toegankelijk steunprogramma van de overheid, zonder wedstrijdformule.**

B2. Aansluitpremie bestaande gebouwen

De huidige Vlaamse regering keurde een aansluitpremie voor bestaande gebouwen op warmtenetten goed, die van kracht is van januari 2023 tot december 2025. De modaliteiten van de aansluitpremie zijn te beperkend: de hoogte van de premie is laag. En de geldigheidsduur van 3 jaar komt niet overeen met de realiteit van de fasering van de uitbouw van warmtenetten, die vaak meer dan 5 jaar bedraagt. Ontwikkelaars kunnen in hun business plan dus geen rekening houden met premies voor aansluitingen na 2025.

→ **WNVL pleit voor een stabiele premieregeling met voldoende lange geldigheidsduur en een aangepast premiebedrag.**

C. Doordachte energieregelgeving zonder lacunes

C1. Warmtenetten consequent meenemen in steunmaatregelen voor energie

Warmtenetten worden nog te vaak “vergeten” in aanpassingen van maatregelen om energie-armoede te voorkomen, zoals bv. bij de btw-verlaging naar 6% voor elektriciteit en aardgas: het btw-tarief van 21% btw voor VME-contracten werd niet aangepakt. Ook was de tijdelijke energiepemie niet geldig voor warmte, ook al ontsnapten deze niet aan de sterke stijging van de energieprijzen.

---

² Duitsland: 2,98 miljard euro over 6 jaar = 6 euro per inwoner

Nederland: 150 miljoen euro in 2023 = 8,55 euro per inwoner

Vlaanderen: 7,5 miljoen euro (steun warmtenetten in call 2022-2 en 2023-1) = 1,1 euro per inwoner

C2. Verduurzaming van gebouwen door deze aan te sluiten op warmtenetten stimuleren via de EPC-regelgeving en renovatieverplichting

EPC residentieel: scheeftrekking voor warmtenetten

Warmtenetten hebben een groot potentieel voor verduurzaming van dichtbebouwde wijken met bestaande gebouwen. De noodzakelijke energierenovatie van deze bestaande woningen is technisch en financieel dikwijls een uitdaging, zeker om de doelstelling van EPC-label A te behalen.

Warmtenetten kunnen sterk bijdragen aan deze verduurzaming, maar worden vandaag stiefmoederlijk behandeld in de rekenmethode waarop het energielabel 'EPC residentieel' steunt. In de huidige EPC-rekenmethode krijgen warmtenetten arbitraire rekenparameters toegekend, die in negatieve zin afwijken van de realiteit, met een hoger primair energieverbruik dan in werkelijkheid en dus een slechter energielabel. Daarnaast zijn er grote verschillen met de rekenmethode van EPB.

Het gevolg daarvan is dat eigenaars of kopers van een bestaande woning aangesloten op een warmtenet meer moeten investeren in energierenovatie in vergelijking met dezelfde woning met de warmtepomp om te voldoen aan de opgelegde renovatie-eis.

Woningen aansluiten op een energie-efficiënt warmtenet zou echter net gestimuleerd kunnen worden door een meer realistische benadering in EPC, en zo bijdragen aan het doel van een EPC A-label voor elke woning in Vlaanderen.

→ **WNVL stelt voor om de rekenmethode voor warmtenetten in EPB en 'EPC residentieel' te harmoniseren en meer realistische parameters te hanteren voor energie-efficiënte warmtenetten.**

EPC niet-residentieel: restwarmte niet in aanmerking

Zowel de Europese energie-efficiëntierichtlijn als het Energiebesluit hebben een heldere definitie van een "energie-efficiënt warmtenet". Daarin zijn hernieuwbare warmte en restwarmte gelijkwaardig: beide dragen op een gelijke manier bij aan de efficiëntie van het net.

Deze gelijkwaardigheid wordt niet doorgetrokken in de rekenmethode voor 'EPC niet-residentieel'. Het gebruik van restwarmte levert ten opzichte van fossiele brandstoffen geen voordeel op in de koolstofbalans van het gebouw. Enkel hernieuwbare warmtebronnen komen hiervoor in aanmerking.

Gezien het (terechte) finale doel van koolstofneutraliteit voor niet-residentiële gebouwen tegen 2050 én de stapsgewijze verstrenging van het minimale vereiste EPC-energielabel voor niet-residentiële gebouwen, zal zonder wijziging van de rekenmethodiek een belangrijk deel van de huidige warmtekanten van zo goed als alle energie-efficiënte Vlaamse warmtenetten verplicht dienen af te koppelen. Dit is omgekeerd beleid. We stellen voor om deze anomalie recht te trekken.

→ **WNVL vraagt voldoende aandacht voor de bijdrage van restwarmte in de rekenmethode van 'EPC niet-residentieel', in overeenstemming met de Europese en Vlaamse definitie van 'energie-efficiënte stadsverwarming'.**

D. Optimale inschakeling van collectieve warmtebronnen

D1. Uitkoppeling restwarmte stimuleren

Veel industriële restwarmte wordt vandaag nog niet uitgekoppeld. De betrokken bedrijven zijn zich ofwel niet bewust van de technische mogelijkheden om deze restwarmte uit te koppelen, ofwel staan ze weigerachtig tegenover geïnteresseerde ontwikkelaars van warmtenetten, omwille van de complexe randvoorwaarden (technisch, financieel, juridisch).

→ **Om de nuttige uitkoppeling van industriële restwarmte te stimuleren, stellen we maatregelen voor:**

- **minder vrijblijvende evaluatie van restwarmte in vergunningstrajecten, energieaudits en energiebeleidsovereenkomsten. Naast een inventarisatie van beschikbare restwarmte is ook de technische haalbaarheid van uitkoppeling te evalueren; dit kan de mogelijke uitkoppeling van restwarmte naar warmtenetten faciliteren.**

- **naar het voorbeeld van het “ophaalrecht” voor restwarmte in de nieuwe Nederlandse Warmtewet³: overleg opstarten met industriefederaties voor het activeren van het potentieel aan restwarmte.**

D2. Elektrolyse van waterstof: nieuwe bron van restwarmte

In het kader van de Belgische waterstofstrategie worden grote elektrolyse-installaties gepland voor de productie van groene waterstof uit hernieuwbare elektriciteit. Bij deze processen komen ook aanzienlijke hoeveelheden restwarmte vrij op middelhoge temperatuur (meer info: [bijlage 2](#)).

Het nuttig uitkoppelen van deze restwarmte in bestaande of nieuwe warmtenetten kan een belangrijke bijdrage leveren aan het verduurzamingstraject van warmtenetten en verhoogt tegelijkertijd ook sterk de energie-efficiëntie van de groene waterstofproductie én hierdoor ook de concurrentiepositie.

→ **WNVL dringt aan op een verplichting tot onderzoek van het nuttige restwarmtepotentieel bij elk nieuw elektrolyseproject voor waterstof en een afweging van de locatie in functie van het aansluiten van de warmtevragers in de omgeving.**

D3. Diepe geothermische energie

Aardwarmte uit diepe geothermische boringen is een lokale bron die nog onvoldoende wordt benut in Vlaanderen. De directe inzetbaarheid van aardwarmte voor ruimteverwarming en bedrijfsprocessen maakt van aardwarmte een lokaal beschikbare en 100% duurzame warmtebron.

→ **Om het potentieel van aardwarmte ten volle te benutten, stellen we verschillende maatregelen voor:**

- verbetering van de regelgeving met kortere doorlooptijden van zowel de opsporings- als omgevingsvergunning en duidelijke regelgeving voor de uitbating van aardwarmtecentrales;
- versterken van de kennis: betere kennis van de Vlaamse ondergrond, studie naar Best Beschikbare Technieken (BBT) voor diepe geothermie en informatie over geothermie naar het brede publiek;
- innovatiemiddelen voor onderzoek naar kostenreductie en naar extra inkomstenstromen (o.a. CO₂ captatie, Lithium-extractie).

E. Geef warmtenetten optimale kansen zonder remmende overheid

E1. Geen verplichte ontbundeling van warmtenetten

Warmtenetten zijn per definitie lokale projecten met een grote diversiteit aan warmtebronnen, schaalgrootte, temperaturen en betrokken partners. Deze complexiteit leidt ook tot verschillende samenwerkingsvormen en marktmodellen, vaak verticaal gestructureerd (één partij verantwoordelijk voor warmteproductie, distributie, levering, meting en facturatie), maar ook (gedeeltelijk) opgesplitst (“unbundeling”).

Een verplicht uniform marktmodel voor heel het Vlaamse gewest kan deze dynamiek en complexiteit onvoldoende invullen en zou contraproductief werken voor de gewenste versnelling in de ontwikkeling van warmtenetten. Een uitgebreide toelichting van dit standpunt is te vinden in onze [aparte nota](#).

→ **WNVL pleit voor het behoud van het huidige warmtenetkader, dat diverse organisatievormen mogelijk maakt, zonder uniforme modellen of unbundling.**

³ Wet Collectieve warmtevoorziening (Wcw): info in de [Memorie van toelichting](#)

Bijlagen

Bijlage 1: Evaluatie call groene warmte

[Nota in Dropbox: WNVL_call_groene_warmte_evaluatie_6okt2023.pdf](#)

Bijlage 2: Restwarmte uit H2-electrolyse

[Nota in Dropbox: WNVL_nota_H2-electrolyse-restwarmte-voor-warmtenetten_def.pdf](#)

